

KODEKS POSTĘPOWANIA KARNEGO

Komentarz

Tom I

redakcja naukowa **Dariusz Świecki**

Barbara Augustyniak, Krzysztof Eichstaedt
Michał Kurowski, Dariusz Świecki

KOMENTARZE

3. WYDANIE

KODEKS POSTĘPOWANIA KARNEGO

Komentarz

Tom I

redakcja naukowa **Dariusz Świecki**
Barbara Augustyniak, Krzysztof Eichstaedt
Michał Kurowski, Dariusz Świecki

DUŻE KOMENTARZE

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

3. WYDANIE

Stan prawny na 1 czerwca 2017 r.
z uwzględnieniem zmian, które wchodzi w życie
13 lipca 2017 r. (Dz.U. poz. 773) i 1 stycznia 2018 r. (Dz.U. z 2016 r. poz. 437 ze zm.)

Wydawca
Klaudia Szawłowska-Milczarek

Redaktor prowadzący
Joanna Tchorek

Opracowanie redakcyjne
JustLuk Eliza Marks, Bartosz Stanisławski

Łamanie
JustLuk

Poszczególne działy komentarza opracowali:

Barbara Augustyniak: dział XIII

Krzysztof Eichstaedt: dział III; dział V rozdz. 25, 26; dział VI, dział VII rozdz. 38;
dział VIII rozdz. 40, 41, 44, 47; dział X; dział XIV; dział XV

Michał Kurowski: dział I; dział IV; dział V rozdz. 19–24; dział VII rozdz. 33–37, 39

Dariusz Świecki: dział II; dział VIII rozdz. 42, 43, 45, 46; dział IX; dział XI; dział XII

Propozycja cytowania: *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. D. Świecki

© Copyright by
Wolters Kluwer Polska SA, 2017

ISBN: 978-83-8107-483-4
3. wydanie

Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 22 535 82 19
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Spis treści

Wykaz skrótów	7
Wprowadzenie	17
Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2016 r. poz. 1749 ze zm.)	19
Dział I. Przepisy wstępne	21
Dział II. Sąd	173
Rozdział 1. Właściwość i skład sądu	173
Rozdział 2. Wyłączenie sędziego	239
Dział III. Strony, obrońcy, pełnomocnicy, przedstawiciel społeczny, podmiot zobowiązany, właściciel przedsiębiorstwa zagrożonego przepadkiem	288
Rozdział 3. Oskarżyciel publiczny	288
Rozdział 4. Pokrzywdzony	310
Rozdział 5. Oskarżyciel posiłkowy	330
Rozdział 6. Oskarżyciel prywatny	351
Rozdział 7. (uchylony)	362
Rozdział 8. Oskarżony	362
Rozdział 9. Obrońcy i pełnomocnicy	408
Rozdział 10. Przedstawiciel społeczny	430
Rozdział 10a. Podmiot zobowiązany	437
Rozdział 10b. Właściciel przedsiębiorstwa zagrożonego przepadkiem	441
Dział IV. Czynności procesowe	442
Rozdział 11. Orzeczenia, zarządzenia i polecenia	442
Rozdział 12. Narada i głosowanie	489
Rozdział 13. Porządek czynności procesowych	502
Rozdział 14. Terminy	518
Rozdział 15. Doręczenia	535
Rozdział 16. Protokoły	554

Rozdział 17. Przeglądanie akt i sporządzanie odpisów	586
Rozdział 18. Odtworzenie zaginionych lub zniszczonych akt	606
Dział V. Dowody	616
Rozdział 19. Przepisy ogólne	616
Rozdział 20. Wyjaśnienia oskarżonego	669
Rozdział 21. Świadczenie	676
Rozdział 22. Biegli, tłumacze, specjaliści	731
Rozdział 23. Ogłędziny. Otwarcie zwłok. Eksperyment procesowy	766
Rozdział 24. Wywiad środowiskowy i badanie osoby oskarżonego	776
Rozdział 25. Zatrzymanie rzeczy. Przeszukanie	789
Rozdział 26. Kontrola i utrwalanie rozmów	828
Dział VI. Środki przymusu	850
Rozdział 27. Zatrzymanie	850
Rozdział 28. Środki zapobiegawcze	876
Rozdział 29. Poszukiwanie oskarżonego i list gończy	1003
Rozdział 30. List żelazny	1010
Rozdział 31. Kary porządkowe	1021
Rozdział 32. Zabezpieczenie majątkowe	1042
Dział VII. Postępowanie przygotowawcze	1068
Rozdział 33. Przepisy ogólne	1068
Rozdział 34. Wszczęcie śledztwa	1095
Rozdział 35. Przebieg śledztwa	1121
Rozdział 36. Zamknięcie śledztwa	1149
Rozdział 36a. Dochodzenie	1169
Rozdział 37. Nadzór prokuratora nad postępowaniem przygotowawczym	1191
Rozdział 38. Czynności sądowe w postępowaniu przygotowawczym	1210
Rozdział 39. Akt oskarżenia	1223
Dział VIII. Postępowanie przed sądem pierwszej instancji	1250
Rozdział 40. Wstępna kontrola oskarżenia	1250
Rozdział 41. Przygotowanie do rozprawy głównej	1293
Rozdział 42. Jawność rozprawy głównej	1321
Rozdział 43. Przepisy ogólne o rozprawie głównej	1344
Rozdział 44. Rozpoczęcie rozprawy głównej	1395
Rozdział 45. Przewód sądowy	1401
Rozdział 46. Głosy końcowe	1543
Rozdział 47. Wyroki	1549

Wykaz skrótów

Akty prawne

- decyzja Rady
2007/533/WSiSW – decyzja Rady 2007/533/WSiSW z 12.06.2007 r. w sprawie utworzenia, funkcjonowania i użytkowania Systemu Informacyjnego Schengen drugiej generacji (SIS II) (Dz.Urz. UE L 205, s. 63)
- decyzja ramowa Rady
2002/584/WSiSW – decyzja ramowa Rady 2002/584/WSiSW z 13.06.2002 r. w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i procedury wydawania osób pomiędzy Państwami Członkowskimi (Dz.Urz. WE L 190, s. 1, ze zm.; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 19, t. 6, s. 34)
- decyzja ramowa Rady
2003/577/WSiSW – decyzja ramowa Rady 2003/577/WSiSW z 22.07.2003 r. w sprawie wykonania w Unii Europejskiej postanowień o zabezpieczeniu mienia i środków dowodowych (Dz.Urz. UE L 196, s. 45; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 19, t. 6, s. 185)
- decyzja ramowa Rady
2005/214/WSiSW – decyzja ramowa Rady 2005/214/WSiSW z 24.02.2005 r. w sprawie stosowania zasady wzajemnego uznawania do kar o charakterze pieniężnym (Dz.Urz. UE L 76, s. 16, ze zm.)
- decyzja ramowa Rady
2006/783/WSiSW – decyzja ramowa Rady 2006/783/WSiSW z 6.10.2006 r. w sprawie stosowania zasady wzajemnego uznawania do nakazów konfiskaty (Dz. Urz. UE L 328, s. 59, ze zm.)
- decyzja ramowa Rady
2008/909/WSiSW – decyzja ramowa Rady 2008/909/WSiSW z 27.11.2008 r. o stosowaniu zasady wzajemnego uznawania do wyroków skazujących na karę pozbawienia wolności lub inny środek polegający na pozbawieniu wolności – w celu wykonania tych wyroków w Unii Europejskiej (Dz.Urz. UE L 327, s. 27, ze zm.)

- decyzja ramowa Rady 2008/947/WSiSW – decyzja ramowa Rady 2008/947/WSiSW z 27.11.2008 r. o stosowaniu zasady wzajemnego uznawania do wyroków i decyzji w sprawie zawieszenia lub warunkowego zwolnienia w celu nadzorowania przestrzegania warunków zawieszenia i obowiązków wynikających z kar alternatywnych (Dz.Urz. UE L 337, s. 102, ze zm.)
- decyzja ramowa Rady 2009/829/WSiSW – decyzja ramowa Rady 2009/829/WSiSW z 23.10.2009 r. w sprawie stosowania przez państwa członkowskie Unii Europejskiej zasady wzajemnego uznawania do decyzji w sprawie środków nadzoru stanowiących alternatywę dla tymczasowego aresztowania (Dz.Urz. UE L 294, s. 20)
- decyzja ramowa Rady 2009/948/WSiSW – decyzja ramowa Rady 2009/948/WSiSW z 30.11.2009 r. w sprawie zapobiegania konfliktom jurysdykcji w postępowaniu karnym i w sprawie rozstrzygania takich konfliktów (Dz.Urz. UE L 328, s. 42)
- dyrektywa 2011/99/UE – dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/99/UE z 13.12.2011 r. w sprawie europejskiego nakazu ochrony (Dz.Urz. UE L 338, s. 2)
- dyrektywa 2012/29/UE – dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE z 25.10.2012 r. ustanawiająca normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępująca decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW (Dz.Urz. UE L 315, s. 57)
- EKPC – Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzona w Rzymie, 4.11.1950 r. (Dz.U. z 1993 r. poz. 284 ze zm.)
- Europejska konwencja o ekstradycji – Europejska konwencja o ekstradycji sporządzona w Paryżu, 13.12.1957 r. (Dz.U. z 1994 r. poz. 307–310 ze zm.)
- Europejska konwencja o pomocy prawnej w sprawach karnych – Europejska konwencja o pomocy prawnej w sprawach karnych sporządzona w Strasburgu, 20.04.1959 r. (Dz.U. z 1999 r. poz. 854 ze zm.)
- Karta praw podstawowych UE – Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej (Dz.Urz. UE z 2007 r. C 303, s. 1)
- k.c. – ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2017 r. poz. 459 ze zm.)
- k.k. – ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2016 r. poz. 1137 ze zm.)
- k.k. 1969 – ustawa z 19.04.1969 r. – Kodeks karny (Dz.U. poz. 94 ze zm.)
- k.k.s. – ustawa z 10.09.1999 r. – Kodeks karny skarbowy (Dz.U. z 2016 r. poz. 2137 ze zm.)

-
- k.k.w. – ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. z 2017 r. poz. 665 ze zm.)
- Konstytucja RP – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. (Dz.U. poz. 483 ze zm.)
- konwencja o pomocy w sprawach karnych pomiędzy państwami członkowskimi – Konwencja o pomocy prawnej w sprawach karnych pomiędzy państwami członkowskimi Unii Europejskiej, sporządzona w Brukseli, 29.05.2000 r. (Dz.U. z 2007 r. poz. 950)
- konwencja o stosunkach dyplomatycznych – Konwencja wiedeńska o stosunkach dyplomatycznych sporządzona w Wiedniu, 18.04.1961 r. (Dz.U. z 1965 r. poz. 232, zał.)
- konwencja o stosunkach konsularnych – Konwencja wiedeńska o stosunkach konsularnych sporządzona w Wiedniu, 24.04.1963 r. (Dz.U. z 1982 r. poz. 98, zał.)
- konwencja strasburska z 1983 r. – Konwencja o przekazywaniu osób skazanych sporządzona w Strasburgu, 21.03.1983 r. (Dz.U. z 1995 r. poz. 279 i 280)
- konwencja wykonawcza do układu z Schengen – Konwencja wykonawcza z 19.06.1990 r. do układu z Schengen z 14.06.1985 r. (Dz.Urz. WE L 239 z 2000 r., s. 19, ze zm.; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 19, t. 2, s. 9)
- k.p. – ustawa z 26.06.1974 r. – Kodeks pracy (Dz.U. z 2016 r. poz. 1666 ze zm.)
- k.p.c. – ustawa z 17.07.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2016 r. poz. 1822 ze zm.)
- k.p.k. – ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2016 r. poz. 1749 ze zm.)
- k.p.k. 1928 – ustawa z 19.03.1928 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 1950 r. poz. 364 ze zm.)
- k.p.k. 1969 – ustawa z 19.04.1969 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. poz. 96 ze zm.)
- k.p.w. – ustawa z 24.08.2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz.U. z 2016 r. poz. 1713 ze zm.)
- k.r.o. – ustawa z 25.02.1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2017 r. poz. 682)
- k.w. – ustawa z 20.05.1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz.U. z 2015 r. poz. 1094 ze zm.)
- MPPOiP – Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych otwarty do podpisu w Nowym Jorku, 19.12.1966 r. (Dz.U. z 1977 r. poz. 167, zał.)
-

- nowelizacja z 10.01.2003 r. – ustawa z 10.01.2003 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania karnego, ustawy o świadku koronnym oraz ustawy o ochronie informacji niejawnych (Dz.U. poz. 155 ze zm.)
- nowelizacja z 2013 r. – ustawa z 27.09.2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1247 ze zm.)
- nowelizacja z 2015 r. – ustawa z 20.02.2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 396)
- nowelizacja z 2016 r. – ustawa z 11.03.2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 437 ze zm.)
- nowelizacja z 2017 r. – ustawa z dnia 23.03.2017 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 768)
- pr. adw. – ustawa z 26.05.1982 r. – Prawo o adwokaturze (Dz.U. z 2016 r. poz. 1999 ze zm.)
- pr. pras. – ustawa z 26.01.1984 r. – Prawo prasowe (Dz.U. poz. 24 ze zm.)
- p.u.s.p. – ustawa z 27.07.2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 2016 r. poz. 2062 ze zm.)
- p.w.k.p.k. – ustawa z 6.06.1997 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania karnego (Dz.U. poz. 556 ze zm.)
- r.b.s. – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 24.01.2005 r. w sprawie biegłych sądowych (Dz.U. poz. 133)
- reg. prok. – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 7.04.2016 r. – Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury (Dz.U. poz. 508 ze zm.)
- reg. sąd. – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 23.12.2015 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz.U. poz. 2316 ze zm.)
- Rzymski Statut MTK – Rzymski Statut Międzynarodowego Trybunału Karnego sporządzony w Rzymie, 17.07.1998 r. (Dz.U. z 2003 r. poz. 708)
- r.s.c.s. – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 28.01.2002 r. w sprawie szczegółowych czynności sądów w sprawach z zakresu międzynarodowego postępowania cywilnego oraz karnego w stosunkach międzynarodowych (Dz.U. z 2014 r. poz. 1657)

r.w.t.p.o.	– rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 2.06.2003 r. w sprawie warunków technicznych przeprowadzenia okazania (Dz.U. poz. 981)
TFUE	– Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana: Dz.Urz. UE C 202 z 2016 r., s. 47)
TUE	– Traktat o Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana: Dz.Urz. UE C 202 z 2016 r., s. 13)
pr. prok.	– ustawa z 28.01.2016 r. – Prawo o prokuraturze (Dz.U. poz. 177 ze zm.)
u.k.s.	– ustawa z 28.09.1991 r. o kontroli skarbowej (Dz.U. z 2016 r. poz. 720 ze zm.), uchylona
u.k.w.h.	– ustawa z 6.07.1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (Dz.U. z 2016 r. poz. 790 ze zm.)
u.l.s.	– ustawa z 15.06.2007 r. o lekarzu sądowym (Dz.U. poz. 849 ze zm.)
u.o.i.n.	– ustawa z 5.08.2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz.U. z 2016 r. poz. 1167 ze zm.)
u.o.p.p.ś.	– ustawa z 28.11.2014 r. o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka (Dz.U. z 2015 r. poz. 21)
u.o.s.k.	– ustawa z 23.06.1973 r. o opłatach w sprawach karnych (Dz.U. z 1983 r. poz. 223 ze zm.)
u.p.g.	– ustawa z 15.12.2016 r. o Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. poz. 2261)
u.p.s.n.	– ustawa z 26.10.1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz.U. z 2016 r. poz. 1654 ze zm.)
u.r.pr.	– ustawa z 6.07.1982 r. o radcach prawnych (Dz.U. z 2016 r. poz. 233 ze zm.)
ustawa o ABW	– ustawa z 24.05.2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (Dz.U. z 2016 r. poz. 1897 ze zm.)
ustawa o CBA	– ustawa z 9.06.2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym (Dz.U. z 2016 r. poz. 1310 ze zm.)
ustawa o NIK	– ustawa z 23.12.1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (Dz.U. z 2017 r. poz. 524)
ustawa o Policji	– ustawa z 6.04.1990 r. o Policji (Dz.U. z 2016 r. poz. 1782 ze zm.)
ustawa o SG	– ustawa z 12.10.1990 r. o Straży Granicznej (Dz.U. z 2016 r. poz. 1643 ze zm.)
ustawa o skardze	– ustawa z 17.06.2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez

- ustawa o SKW – prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (Dz.U. z 2016 r. poz. 1259 ze zm.)
- ustawa o SN – ustawa z 9.06.2006 r. o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego (Dz.U. z 2016 r. poz. 1318 ze zm.)
- ustawa o ŻW – ustawa z 23.11.2002 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. z 2016 r. poz. 1254 ze zm.)
- ustawa o ŚW – ustawa z 24.08.2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych (Dz. U. z 2016 r. poz. 1483 ze zm.)
- u.ś.k. – ustawa z 25.06.1997 r. o świadku koronnym (Dz.U. z 2016 r. poz. 1197)
- u.w.m.p.s. – ustawa z 9.05.1996 r. o wykonywaniu mandatu posła i senatora (Dz.U. z 2016 r. poz. 1510)

Czasopisma i publikatory

- Annales UMCS – „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska”
- Apel.-Lub. – „Apelacja Lubelska”
- Apel.-W-wa – „Apelacja. Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych. Sąd Apelacyjny w Warszawie”
- AUL FI – „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Iuridica”
- AUWr PPIA – „Acta Universitatis Wratislaviensis. Przegląd Prawa i Administracji”
- AUWr Prawo – „Acta Universitatis Wratislaviensis. Prawo”
- Biul. PK – „Biuletyn Prawa Karnego”
- Biul. SAKa – „Biuletyn Sądu Apelacyjnego w Katowicach”
- Biul. SN – „Biuletyn Sądu Najwyższego”
- CzPKiNP – „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych”
- EPS – „Europejski Przegląd Sądowy”
- GSP – „Gdańskie Studia Prawnicze”
- GSP-Prz.Orz. – „Gdańskie Studia Prawnicze – Przegląd Orzecznictwa”
- KSP – „Krakowskie Studia Prawnicze”
- Kwart. KSSiP – „Kwartalnik Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury”
- KZS – „Krakowskie Zeszyty Sądowe”
- M. Praw. – „Monitor Prawniczy”
- NKPK – „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego”
- NP – „Nowe Prawo”
- OSA – „Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych”
- OSAiSN – „Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych i Sądu Najwyższego”

OSNAPIUS	– „Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych”
OSNC	– „Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna”
OSNCK	– „Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izby Cywilnej i Izby Karnej”
OSNCP	– „Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izby Cywilnej, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych”
OSNKW	– „Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Karno i Wojskowa”
OSNPG	– „Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Wydawnictwo Prokuratury Generalnej”
OSNwSK	– „Orzecznictwo Sądu Najwyższego w Sprawach Karnych”
OSP	– „Orzecznictwo Sądów Polskich”
OSPiKA	– „Orzecznictwo Sądów Powszechnych i Komisji Arbitrażowych”
OTK	– „Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego”
OTK-A	– „Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego. Seria A”
PiP	– „Państwo i Prawo”
POSAG	– „Przegląd Orzecznictwa Sądu Apelacyjnego w Gdańsku”
PPK	– „Problemy Prawa Karnego”
Prob. Krym.	– „Problemy Kryminalistyki”
Prob. Praw.	– „Problemy Praworządności”
Prok. i Pr.	– „Prokuratura i Prawo”
Prok. i Pr.-wkł.	– „Prokuratura i Prawo” – wkładka
Prz. Sejm.	– „Przegląd Sejmowy”
Przeg. Pol.	– „Przegląd Policyjny”
PS	– „Przegląd Sądowy”
RPEiS	– „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny”
R.Pr.	– „Radca Prawny”
Rzesz. Zesz. Nauk.	– „Rzeszowskie Zeszyty Naukowe”
SASN	– „Studia i Analizy Sądu Najwyższego”
SIL	– „Studia Iuridica Lublinensia”
SKKiP	– „Studia Kryminologiczne, Kryminalistyczne i Penitencjarne”
Sł. MO	– „Służba MO”
St. Iur.	– „Studia Iuridica”
St. Praw.	– „Studia Prawnicze”
St.Pr.-Ek.	– „Studia Prawno-Ekonomiczne”
WPP	– „Wojskowy Przegląd Prawniczy”
WSS	– „Wrocławskie Studia Sądowe”
ZNASW	– „Zeszyty Naukowe Akademii Spraw Wewnętrznych”
ZNIBPS	– „Zeszyty Naukowe Instytutu Badania Prawa Sądowego”

Instytucje

ENA	– europejski nakaz aresztowania
ETPC	– Europejski Trybunał Praw Człowieka
MTK	– Międzynarodowy Trybunał Karny
NIK	– Najwyższa Izba Kontroli
NSA	– Naczelny Sąd Administracyjny
SA	– sąd apelacyjny
SN	– Sąd Najwyższy
SO	– sąd okręgowy
TS	– Trybunał Sprawiedliwości

Skrócone pozycje literatury

- Boratyńska, Górski, Sakowicz, Ważny, *Kodeks*, 2009, 2012 – K.T. Boratyńska, A. Górski, A. Sakowicz, A. Ważny, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 2009, 2012
- Buczma [i in.], *Komentarz*, 2016 – S. Buczma, M. Hara, R. Kierzyńska, P. Kołodziejski, A. Milewski, T. Ostropolski, *Postępowanie w sprawach karnych ze stosunków międzynarodowych. Komentarz do Działu XIII k.p.k.*, Warszawa 2016
- Gostyński [i in.], *Kodeks*, t. 1, 1998 – J. Bratoszewski, L. Gardocki, Z. Gostyński (red.), S.M. Przyjemski, R.A. Stefański, S. Zabłocki, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. 1, Warszawa 1998
- Gostyński [i in.], *Kodeks*, t. 2, 1998 – J. Bratoszewski, L. Gardocki, Z. Gostyński (red.), S.M. Przyjemski, R.A. Stefański, S. Zabłocki, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. 2, Warszawa 1998
- Grajewski, Paprzycki, Płachta, *Kodeks*, t. 1, 2003 – J. Grajewski, L.K. Paprzycki, *Kodeks postępowania karnego*, t. 1, *Komentarz do art. 1–424 k.p.k.*, Kraków 2003, LEX 2003
- Grajewski, Paprzycki, Płachta, *Kodeks*, t. 2, 2003 – J. Grajewski, L.K. Paprzycki, *Kodeks postępowania karnego*, t. 2, *Komentarz do art. 425–673 k.p.k.*, Kraków 2003, LEX 2003
- Grajewski, Paprzycki, Steinborn, *Kodeks*, t. 1, 2006, 2011 – J. Grajewski (red.), L.K. Paprzycki, S. Steinborn, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. 1, *Komentarz do art. 1–424 k.p.k.*, Kraków 2006, 2011

-
- Grajewski, Paprzycki, Steinborn, *Kodeks*, t. 1, 2013 – J. Grajewski, L.K. Paprzycki (red.), S. Steinborn, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. 1, *Komentarz do art. 1–424 k.p.k.*, Warszawa 2013
- Grajewski, Paprzycki, Steinborn, *Kodeks*, t. 1, 2015 – J. Grajewski, L.K. Paprzycki (red.), S. Steinborn, *Komentarz aktualizowany do art. 1–424 ustawy z 6.06.1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz.U.97.89.555)*, LEX 2015
- Grajewski, Paprzycki, Steinborn, *Kodeks*, t. 2, 2006, 2010 – J. Grajewski (red.), L.K. Paprzycki, S. Steinborn, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. 2, *Komentarz do art. 425–673 k.p.k.*, Kraków 2006, 2010
- Grajewski, Paprzycki, Steinborn, *Kodeks*, t. 2, 2013 – J. Grajewski, L.K. Paprzycki (red.), S. Steinborn, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. 2, *Komentarz do art. 425–673 k.p.k.*, Warszawa 2013
- Grzegorzczak, *Kodeks*, 2008, 2011 – T. Grzegorzczak, *Kodeks postępowania karnego oraz ustawa o świadku koronnym. Komentarz*, Warszawa 2008, 2011
- Grzegorzczak, *Kodeks*, t. 1, 2014 – T. Grzegorzczak, *Kodeks postępowania karnego*, t. 1, *Artykuły 1–424*, Warszawa 2014
- Grzegorzczak, Tylman, *Postępowanie*, 2001, 2009, 2011, 2012, 2014 – T. Grzegorzczak, J. Tylman, *Polskie postępowanie karne*, Warszawa 2009, 2011, 2012, 2014
- Hofmański, Sadzik, Zgryzek, *Kodeks*, t. 1, 2004, 2007, 2011 – P. Hofmański (red.), E. Sadzik, K. Zgryzek, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. 1, *Komentarz do artykułów 1–296*, Warszawa 2004, 2007, 2011
- Hofmański, Sadzik, Zgryzek, *Kodeks*, t. 2, 2004, 2007, 2011 – P. Hofmański (red.), E. Sadzik, K. Zgryzek, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. 2, *Komentarz do artykułów 297–467*, Warszawa 2004, 2007, 2011
- Hofmański, Sadzik, Zgryzek, *Kodeks*, t. 3, 2004, 2007, 2012 – P. Hofmański (red.), E. Sadzik, K. Zgryzek, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. 3, *Komentarz do artykułów 468–682*, Warszawa 2004, 2007, 2012
- Hofmański, Sadzik, Zgryzek, *Kodeks*, t. 4, 2008 – P. Hofmański (red.), E. Sadzik, K. Zgryzek, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. 4, *Aktualizacje*, Warszawa 2008
-

- Sakowicz [i in.], *Kodeks*, 2016 – K.T. Boratyńska, P. Czarnecki, A. Górski, M. Królikowski, A. Sakowicz, M. Warchoń, A. Ważny, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 2016
- Skorupka [i in.], *Kodeks*, 2015, 2016 – Z. Brodzisz, D. Gruszecka, I. Hayduk-Hawrylak, W. Jasiński, J. Kosonoga, B. Nita-Światłowska, K. Nowicki, Z. Pachowicz, R. Ponikowski, W. Posnow, J. Skorupka, S. Szolucha, A. Światłowski, D. Świecki, J. Zagrodnik, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 2015, 2016
- Stefański, Zabłocki, *Kodeks*, t. 1, 2003 – J. Bratoszewski, L. Gardocki, Z. Gostyński, S.M. Przyjemski, R.A. Stefański (red.), S. Zabłocki (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. 1, Warszawa 2003
- Stefański, Zabłocki, *Kodeks*, t. 2, 2004 – J. Bratoszewski, L. Gardocki, Z. Gostyński, S.M. Przyjemski, R.A. Stefański (red.), S. Zabłocki (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. 2, Warszawa 2004
- Stefański, Zabłocki, *Kodeks*, t. 3, 2004 – J. Bratoszewski, L. Gardocki, Z. Gostyński, S.M. Przyjemski, R.A. Stefański (red.), S. Zabłocki (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. 3, Warszawa 2004

Wprowadzenie

Kodeks postępowania karnego podlegał ostatnio licznym i głębokim nowelizacjom. Wprowadzona z dniem 1.07.2015 r. (Dz.U. z 2013 r. poz. 1247 i Dz.U. z 2015 r. poz. 396) wielka reforma procedury karnej została odwrócona nowelizacją z 11.03.2016 r. (Dz.U. poz. 437 ze zm.). W jej wyniku nastąpił powrót do zwiększonej inkwizycyjności postępowania sądowego kosztem jego kontradyktoryjności. W tym aspekcie nastąpiło fundamentalne odejście od reformy procedury karnej, zwiększającej kontradyktoryjność, która obowiązywała od 1.07.2015 r. Oparta na zasadzie inkwizycyjności nowelizacja z 11.03.2016 r. przywróciła reguły przeprowadzania dowodów sprzed 1.07.2015 r. Nie doprowadziła natomiast do całkowitego odwrócenia zmian dokonanych poprzednią reformą, gdyż w większości pozostawiła uregulowania, które nie odnoszą się do kontradyktoryjnego przeprowadzania dowodów. Ponadto dokonano pomniejszych nowelizacji, m.in. ustawami: z 10.06.2016 r. (Dz.U. poz. 1070), z 23.03.2017 r. (Dz.U. poz. 768). Aktualne wydanie komentarza uwzględni wszystkie te zmiany.

Konsekwencją nowelizacji z 11.03.2016 r. jest zróżnicowany stan procesowy spraw co do zakresu i sposobu stosowania nowych i dotychczasowych przepisów. Dlatego też konieczne są wskazówki i pomoc w interpretacji poszczególnych przepisów. Temu celowi służy niniejszy komentarz. Proporcjonalnie do charakteru wprowadzonych zmian w komentarzu dokonano analizy poszczególnych znowelizowanych przepisów, wskazując na pojawiające się wątpliwości interpretacyjne oraz przedstawiając propozycje ich rozwiązania.

W komentarzu wykorzystano także dotychczasowy dorobek piśmiennictwa prawniczego. Starano się wszechstronnie, aczkolwiek w syntetyczny sposób przedstawić poglądy doktryny, jak również zaprezentować stanowisko jej przedstawicieli w kwestiach spornych. Na początku każdego rozdziału umieszczono też zestawienie literatury.

W komentarzu zebrano również dorobek judykatury. W szerokim zakresie cytowane jest orzecznictwo Sądu Najwyższego, ale z krytyczną refleksją, gdy wypowiediane poglądy budzą wątpliwości. Dokonano selektywnego doboru orzecznictwa, w tym także pod kątem jego aktualności na gruncie obowiązujących przepisów. Wybrano orzecz-

nia najistotniejsze, zwłaszcza o charakterze precedensowym, gdy przedstawiony pogląd ma znaczenie dla praktyki.

W publikacji główny nacisk położono na kwestie sporne przy stosowaniu przepisów. Myślą przewodnią podczas jej tworzenia było bowiem wydobywanie wątpliwości interpretacyjnych, a nie ich unikanie. W ten sposób starano się wyjść naprzeciw oczekiwaniom praktyków, aby komentarz nie kończył się tam, gdzie zaczynają się problemy.

Realizacja wskazanego celu wymagała nie tylko diagnozy, lecz także przedstawienia propozycji konkretnych rozwiązań. Zaprezentowane w komentarzu poglądy mogą budzić kontrowersje, zwłaszcza gdy wynikają z funkcjonalnej wykładni przepisów. Należy jednak mieć nadzieję, że będą one stanowiły przyczynek do dalszej dyskusji prawniczej.

Komentarz pełni przede wszystkim funkcję przewodnika po tekście ustawy. Przepisy procesowe mają jednak to do siebie, że stanowią naczynia połączone i nie da się ich objaśniać w oderwaniu od otoczenia normatywnego, w którym funkcjonują. Przy komentowaniu poszczególnych przepisów starano się więc pokazać ich wzajemne powiązania i zależności, aby całościowo przedstawić poszczególne instytucje procesowe.

W publikacji szczegółowo omówiono przepisy regulujące postępowanie ze stosunków międzynarodowych. Implementacja aktów unijnego prawa pochodnego do polskiego porządku prawnego – oparta na zasadzie wzajemnego uznawania orzeczeń – nie tylko oznacza wiele zmian w podejściu do dotychczasowych form współpracy międzynarodowej, lecz przede wszystkim wymaga uwzględniania praktyki, jaka w tej materii się ukształtowała. Rosnąca liczba spraw karnych z elementem zagranicznym stwarza problemy ze stosowaniem przepisów prawa krajowego i międzynarodowego. Dlatego też w głównej mierze skoncentrowano się na aspektach praktycznych i technicznych poszczególnych form współpracy międzynarodowej z jednoczesnym uwzględnieniem orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

Od unormowań proceduralnych w dużej mierze zależy sprawne działanie wymiaru sprawiedliwości. Nie ma jednak prawa doskonałego, zawsze konieczna jest jego interpretacja. Chodzi wszakże nie o samą egzegezę tekstu prawnego, ale o jej cel. W komentarzu zostały objaśnione przepisy pod kątem ich funkcjonowania i funkcjonalności, dlatego też jego autorami są praktycy z długoletnim doświadczeniem sędziowskim i prokuratorskim, ale również o zacięciu naukowym, mający swój ugruntowany dorobek w literaturze prawniczej.

Publikacja jest skierowana przede wszystkim do praktyków prawa, a więc sędziów, prokuratorów, adwokatów i radców prawnych. Stanowi też źródło wiedzy dla aplikantów zawodów prawniczych.

USTAWA

z dnia 6 czerwca 1997 r.

Kodeks postępowania karnego

(Dz.U. z 2016 r. poz. 1749; zm.: Dz.U. z 2016 r. poz. 1948, poz. 2138, poz. 2261;
z 2017 r. poz. 244, poz. 768, poz. 773, poz. 966)

DZIAŁ I

Przepisy wstępne

Literatura: Adamczyk M., *Ochrona praw jednostki w procesie karnym jako element funkcji gwarancyjnej postępowania karnego* [w:] *Z problematyki funkcji procesu karnego*, red. T. Grzegorzczak, J. Izidorczyk, R. Olaszewski, Warszawa 2013; Andrejew I., *Ustawowe znamiona czynu. Typizacja i kwalifikacja przestępstw*, Warszawa 1978; Artymiak G., *Oportunizm w ściganiu czynów zabronionych – wybrane zagadnienia* [w:] *Rozwój nauk penalnych w sześćdziesięciolecie Wydziału Prawa i Administracji UMCS*, red. T. Bojarski [i in.], Lublin 2009; Artymiak G., *Zasada szybkości postępowania karnego. Uwag kilka na tle ustawy o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki*, WPP 2005/1; Banasik K., *Zrzeczenie się przedawnienia przez oskarżonego*, Prok. i Pr. 2012/3; Barczak-Oplustil A., Raglewski J., *Praktyczne aspekty przedawnienia karalności czynu*, PiP 2011/4; Bichta T., *Sądy wojskowe* [w:] *Ustrój organów ochrony prawnej*, red. B. Szmulik, M. Żmigrodzki, Lublin 2003; Bienkowska E., *Europejski Trybunał Sprawiedliwości o mediacji w sprawach przemocy w rodzinie*, Prok. i Pr. 2012/4; Bienkowska E., *Europejskie standardy mediacji w sprawach karnych*, „Jurysta” 2008/5; Bienkowska E., *Istota i znaczenie mediacji w prawie karnym* [w:] *U progu nowych kodyfikacji karnych. Księga pamiątkowa ofiarowana profesorowi Leonowi Tyszkiewiczowi*, red. O. Górniok, Katowice 1999; Bienkowska E., *Mediacja i porozumienie się oskarżonego z pokrzywdzonym w nowej kodyfikacji karnej*, „Jurysta” 1998/1; Bienkowska E., *Mediacja w polskim prawie karnym. Charakterystyka regulacji prawnej*, PPK 1998/18; Bienkowska E., *Mediacja w projekcie nowelizacji kodeksu postępowania karnego*, Prok. i Pr. 2012/11; Bienkowska E., *Mediacja w sprawach karnych*, Warszawa 2011; Bienkowska E., *Mediacja w sprawach karnych. Analiza obowiązującej regulacji prawnej*, „Jurysta” 2008/3; Bienkowska E., *Mediacja w sprawach karnych i nieletnich. Kiedy organ procesowy może (a nawet powinien) odwołać się do postępowania mediacyjnego* [w:] *Mediacja. Księga dedykowana pamięci Pani dr Janiny Waluk*, red. L. Mazowiecka, Warszawa 2009; Bienkowska E., *O unormowaniu mediacji w sprawach karnych*, Prok. i Pr. 2012/1; Bienkowska E., *Regulacja mediacji w nowej kodyfikacji karnej*, „Jurysta” 1998/10–11; Bienkowska E., *Czarneka-Działuk B., Wójcik D., Postępowanie mediacyjne w świetle kodeksu karnego i kodeksu postępowania karnego* [w:] *Nowa kodyfikacja karna. Krótkie komentarze*, z. 14, Warszawa 1998; Bienkowska E., *Mazowiecka L., Kontrowersje wokół polskich regulacji prawnych dotyczących mediacji i mediatorów* [w:] *Sąd dla obywatela – alternatywne rozwiązywanie sporów i rola sądów karnych*, red. A. Adamska-Gallant, J. Przygucki, Warszawa 2010; Bienkowska E., *Mazowiecka L., Prawa ofiar przestępstw*, Warszawa 2009; Błachnio A., *Mediacja w postępowaniu przygotowawczym. Zagadnienia praktyczne*, „Prokurator” 2011/3–4; Bojańczyk A., *Czy zasada lojalności procesowej (informacji procesowej) ma zastosowanie w tych układach, w których oskarżony korzysta z pomocy obrońcy?*, „Palestra” 2012/7–8; Bojańczyk A., *Glosa do uchwały SN z 5.07.2002 r.*, SNO 22/02, PS 2003/7–8; Bojańczyk A., *W kwestii zawiązania się konstytucyjnej gwarancji prawa do obrony w czasie – uwagi na marginesie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 1 grudnia 2009 r.* [w:] *Funkcje procesu karnego. Księga jubileuszowa Profesora Janusza Tylmana*, red. T. Grzegorzczak, Warszawa 2011; Bondarczuk I., *Warunkowe umorzenie postępowania w świetle zasady domniemania niewinności*, Prok. i Pr. 2011/4; Brodzisz Z., *Ne bis in idem jako podstawa umorzenia postępowania przygotowawczego w ustawodawstwie polskim i niemieckim*, Prok. i Pr. 2011/3; Broniecka R., *Relacje prasowe a zasada obiektywizmu* [w:] *System wymiaru sprawiedliwości*

W sprawie bezpośredniego stosowania Konstytucji, PiP 2001/9; **Wróbel A.**, Pytania prawne sądów państw członkowskich do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej [w:] *Stosowanie prawa Unii Europejskiej przez sądy*, t. 1, red. A. Wróbel, Warszawa 2010; **Wróbel W.**, Konstytucyjne prawo do obrony w perspektywie prawa karnego materialnego [w:] *Węzłowe problemy prawa karnego, kryminologii i polityki kryminalnej. Księga pamiątkowa ofiarowana Profesorowi Andrzejowi Markowi*, red. V. Konarska-Wrzošek, J. Lachowski, J. Wójcikiewicz, Warszawa 2010; **Wróbel W.**, O dwóch aspektach konstytucyjnej zasady domniemania niewinności [w:] *Nauki penalne wobec problemów współczesnej przestępczości. Księga jubileuszowa z okazji 70. rocznicy urodzin Profesora Andrzeja Gaberle*, red. K. Krajewski, Warszawa 2007; **Wróbel W.**, Zakaz podwójnej karalności i zasada ne bis in idem w obszarze przestępstw, wykroczeń oraz deliktów administracyjnych – wybrane zagadnienia [w:] *Zagadnienia prawa dowodowego*, red. J. Godyń, M. Hudzik, L.K. Paprzycki, Warszawa 2011; **Wróbel W.**, Zasada domniemania niewinności. Wybrane zagadnienia na marginesie uchwały SN z dnia 28.09.2006 r. (I KZP 8/06), SASN 2007/1; **Wyciszczak S.**, O zawieszeniu postępowania przygotowawczego, Prob. Praw. 1985/10; **Zagrodnik J.**, Umorzenie absorpcyjne a instytucja skargi subsydiarnej w polskim procesie karnym, Prok. i Pr. 2000/2; **Zagrodnik J.**, Zasada legalizmu w polskim procesie karnym [w:] *Zasady prawa. Materiały konferencyjne*, red. Cz. Martysz, A. Matan, Z. Tobor, Bydgoszcz–Katowice 2007; **Zalewski W.**, Charakter prawny tzw. umorzenia absorpcyjnego, PS 1999/6; **Zalewski W.**, Mediacja w polskim prawie karnym – teoria i praktyka, PS 2003/6; **Zalewski W.**, Sprawiedliwość naprawcza. Początek ewolucji polskiego prawa karnego?, Gdańsk 2006; **Zarębski J.**, Umorzenie absorpcyjne postępowania karnego – art. 11 k.p.k. Wyjątek od zasady legalizmu, Poznań 2012; **Zbrojewska M.**, Skarga na przewlekłość postępowania karnego, „Palestra” 2004/11–12; **Zgryzek K.**, Postępowanie w przedmiocie zastosowania środków zabezpieczających w polskim procesie karnym, Katowice 1989; **Zgryzek K.**, **Ludwiczek A.**, **Netczuk R.**, Przedawnienie w prawie karnym – wybrane aspekty karnoprosesowe [w:] *Współzależność prawa karnego materialnego i procesowego w świetle kodyfikacji karnych z 1997 r. i propozycji ich zmian*, red. Z. Cwiąkałski, G. Artymiak, Warszawa 2009; **Zielińska E.**, Kilka refleksji na temat mediacji w sprawach karnych o przemoc w rodzinie [w:] *Księga dedykowana dr Ewie Weigend*, red. S. Waltoś, Kraków 2011; **Zoll A.**, Odpowiedzialność karna za fałszywe oskarżenie w świetle zasady nemo tenetur w polskim prawie karnym [w:] *Nauki penalne wobec szybkich przemian socjokulturowych. Księga jubileuszowa Profesora Mariana Filara*, t. 1, red. A. Adamski [i in.], Toruń 2012; **Zygmunt B.**, Przesłanki ścigania z oskarżenia prywatnego w postępowaniu w sprawach podlegających orzecznictwu sądów wojskowych, WPP 2002/3; **Żbikowska M.**, O projektowanych zmianach zasady lojalności procesowej, Prok. i Pr. 2012/9; **Żółtek S.**, Z zagadnień prawnej problematyki powagi rzeczy osądzonej przestępstwa ciągłego – rozważania tle orzecznictwa Sądu Najwyższego, SASN 2009/3; **Żylińska J.**, Mediacja w sprawach karnych – kilka uwag na tle nowelizacji wprowadzonej ustawą z 27 września 2013 r. o zmianie ustawy kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw [w:] *Rozwiązywanie sytuacji konfliktowych w wymiarze jednostkowym i społecznym*, red. M. Plucińska, Poznań 2014.

Art. 1. [Podsądność]

Postępowanie karne w sprawach należących do właściwości sądów toczy się według przepisów niniejszego kodeksu.

Spis treści

Podstawowe źródło procesu karnego	30
Uczestnicy postępowania karnego	34

Podstawowe źródło procesu karnego

1. W art. 1 ustawodawca statuuje jako podstawowe, ale nie jedyne źródło prawa karnego procesowego, Kodeks postępowania karnego. Podstawowym aktem prawa obowiązującym

jącego na terenie Rzeczypospolitej Polskiej jest bowiem Konstytucja RP (art. 8 ust. 2), której przepisy mogą być w niektórych sytuacjach stosowane bezpośrednio. Zagadnienie bezpośredniego stosowania norm ustawy zasadniczej jest niezwykle złożone. Podstawowym problemem jest bowiem możliwość oparcia orzeczenia bezpośrednio na normach Konstytucji RP. Wydaje się zasadne, że w sytuacji kiedy źródłem normy prawnej są jedynie postanowienia Konstytucji RP, po stronie sądów istnieje uprawnienie do stosowania wprost postanowień ustawy zasadniczej. Mamy wówczas do czynienia z normami samowykonalnymi (por. P. Czarny, B. Naleziński, *Bezpośrednie...*, s. 134), z tym zastrzeżeniem, że dopuszczalne jest jedynie stosowanie tych norm, które wyznaczają zakaz ingerencji w sferę wolności innego podmiotu, lub norm, które wyznaczają nakaz świadczenia na rzecz innego podmiotu (por. S. Wronkowska, *W sprawie...*, s. 13; P. Tuleja, *Stosowanie...*). W odniesieniu do innych norm Konstytucji RP, a więc tych, w których norma prawna ma źródło zarówno w Konstytucji RP, jak i w ustawach, przyjmuje się wyłączenie możliwości orzekania z pominięciem normy prawnej ustawowej i wprowadza zasadę pierwszeństwa skierowania pytania prawnego do Trybunału Konstytucyjnego przed samodzielnym wyeliminowaniem stosowania danej normy w konkretnej sprawie (P. Tuleja, *Stosowanie...*). Niezależnie od wskazanych zastrzeżeń Konstytucja jako źródło prawa wprowadza do porządku prawnego wiele zasad, których konkretyzacja następuje (bądź nie) w przepisach Kodeksu postępowania karnego i innych ustaw. Są to m.in. zasady:

- 1) prawa do obrony (art. 42 ust. 2);
- 2) domniemania niewinności (art. 42 ust. 3);
- 3) prawa do sądu (art. 45);
- 4) jawności procesu (art. 45);
- 5) niezależności sądów i niezawisłości sędziów (art. 173 i 178);
- 6) dwuinstancyjności postępowania (art. 176 ust. 1).

2. Kodeks postępowania karnego i Konstytucja RP nie są jednak jedynymi źródłami prawa w zakresie postępowania karnego. Wiele bowiem aktów prawnych różnego stopnia uzupełnia ich postanowienia. W pierwszej kolejności są to ratyfikowane umowy międzynarodowe, mające w sytuacji kolizji pierwszeństwo przed ustawami zgodnie z art. 91 ust. 3 Konstytucji RP.

Niewątpliwie źródłami prawa karnego procesowego są tzw. ustawy ustrojowe, nie tylko regulujące organizację organów ochrony prawnej, lecz także wprowadzające do porządku prawnego normy o charakterze procesowym. Statuują one zatem np. organizację:

- 1) sądów (ustawa z 27.07.2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych, Dz.U. z 2016 r. poz. 2062 ze zm.; ustawa z 21.08.1997 r. – Prawo o ustroju sądów wojskowych, Dz.U. z 2016 r. poz. 358 ze zm.; ustawa z 23.11.2002 r. o Sądzie Najwyższym, Dz.U. z 2016 r. poz. 1254 ze zm.);

- 2) prokuratury (ustawa z 28.01.2016 r. – Prawo o prokuraturze, Dz.U. z 2016 r. poz. 177 ze zm.);
- 3) adwokatury (ustawa z 26.05.1982 r. – Prawo o adwokaturze, Dz.U. z 2016 r. poz. 1999 ze zm.).

Należy wskazać, że również takiego typu regulacji poddane są poszczególne organy nieprokuratorskie prowadzące postępowanie przygotowawcze, jak Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Centralne Biuro Antykorupcyjne, Centralne Biuro Śledcze, czy też inne, które posiadają określone uprawnienia nadawane im przez Kodeks postępowania karnego w związku z określonymi instytucjami procesowymi (np. Policja, Żandarmeria Wojskowa).

Należy się zgodzić z twierdzeniem, że za źródła prawa muszą być uznawane również akty wykonawcze wydawane na podstawie Kodeksu postępowania karnego czy ustaw ustrojowych, o ile stosowny przepis daje legitymację do ich ustanowienia. W tym ujęciu źródłami prawa procesowego są regulaminy wewnętrznego urzędowania sądów (rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 23.12.2015 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych, Dz.U. poz. 2316) czy prokuratury (rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 7.04.2016 r. – Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury, Dz.U. poz. 508 ze zm.) – por. J. Grajewski [w:] Grajewski, Paprzycki, Steinborn, *Kodeks*, t. 1, 2015, komentarz do art. 1.

3. Zgodnie z art. 10 Konstytucji RP władzę sądowniczą stanowią sądy i trybunały. Odłączony rozdział ustawy zasadniczej (VIII) został poświęcony ustanowieniu podstawowych zasad funkcjonowania i orzekania przez sądy i trybunały. Ustrój, organizację i tryb działania sądów powszechnych określa Prawo o ustroju sądów powszechnych. Ustawa ta do sądów powszechnych zalicza, zgodnie z jej art. 1 § 1, sądy apelacyjne, sądy okręgowe i sądy rejonowe. Dodatkowo sądami, do których właściwości należy rozstrzygnięcie w sprawach karnych, są Sąd Najwyższy i sądy wojskowe.

Takie stwierdzenie w zestawieniu z brzmieniem art. 1 sugerowałoby, że w postępowaniach prowadzonych przed innymi organami komentowana ustawa nie znajdzie zastosowania. Jednakże przepisy szczególne mogą uprawnianić inne pozasądowe organy do stosowania Kodeksu postępowania karnego zarówno wprost, jak i odpowiednio. Tak czyni ustawodawca w sytuacji orzekania przez Trybunał Stanu (art. 18 ust. 2 ustawy z 26.03.1982 r. o Trybunale Stanu, Dz.U. z 2016 r. poz. 2050). Podobnie uczyniono w wielu innych ustawach dotyczących quasi-odpowiedzialności karnej, jak np. w postępowaniach dyscyplinarnych. Jest tak choćby w zakresie odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli akademickich, gdzie zgodnie z art. 150 ustawy z 27.07.2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. z 2016 r. 1842. 572 ze zm.) do postępowania dyscyplinarnego wobec nauczycieli akademickich w sprawach nieuregulowanych

w ustawie stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego z wyłączeniem art. 82.

4. Przyjmując, że postępowanie karne jest prawnie uregulowaną działalnością uczestników procesu zmierzającą do realizacji prawa karnego materialnego, trzeba uznać za zasadne twierdzenie, że zmierza ono do ustalenia odpowiedzialności określonej osoby za określony czyn (M. Cieślak, *Polska...*, s. 9). Przekłada się to w sposób bezpośredni na konieczność jednoznacznego wypowiedzenia się w kwestii możliwości ustalenia popełnienia przez osobę czynu zabronionego, że uprawnienie takie ma tylko i wyłącznie sąd rozstrzygający sprawę w trybie przepisów Kodeksu postępowania karnego stosujący normy prawa karnego materialnego. Tym samym orzeczenie przez inny organ lub sąd na podstawie przepisów proceduralnych innych niż Kodeks postępowania karnego lub materialnych innych niż prawo karne materialne nie skutkuje możliwością uznania, że doszło do rozstrzygnięcia w przedmiocie odpowiedzialności karnej za czyn stanowiący przestępstwo. Tym samym nie ustala tej odpowiedzialności sąd cywilny badający kwestie zawinienia w przypadku wypadków komunikacyjnych czy sąd rozstrzygający w przedmiocie wykroczenia, co skutkuje brakiem możliwości zaistnienia przesłanki *res iudicata* ujętej w art. 17 § 1 pkt 7 w sytuacji krzyżowania się zakresów tych postępowań (postanowienie SN z 2.02.2005 r., IV KK 399/04, OSNwSK 2005, poz. 290), z oczywistym zastrzeżeniem, że w sytuacji orzekania przez Trybunał Stanu oraz Komisję Odpowiedzialności Konstytucyjnej, gdy rozstrzygnięcie dotyczy odpowiedzialności za przestępstwo, orzeczenie ma moc równą orzeczeniu sądu w rozumieniu art. 1. W zakresie odpowiedzialności za przestępstwa ustalanej w toku postępowania przed Trybunałem Stanu należy wskazać następujące podmioty: po pierwsze – Prezydenta, który z mocy art. 145 ust. 1 Konstytucji RP i art. 2 ust. 1 ustawy o Trybunale Stanu może być pociągnięty do odpowiedzialności za przestępstwo jedynie przed ten organ (D. Szumiło-Kulczycka, *Odpowiedzialność...*, s. 91 i n.), co oznacza wyłączenie go spod jurysdykcji sądów powszechnych; po drugie – członków Rady Ministrów. Odpowiednie stosowanie art. 156 ust. 1 Konstytucji RP i art. 2 ust. 4 ustawy o Trybunale Stanu nakazuje przyjęcie, że podmioty te są wyłączone z jurysdykcji tych sądów jedynie wówczas, gdy przestępstwo zostało popełnione w związku z zajmowanym stanowiskiem (J. Grajewski, *Warunki...*, s. 9). Jednocześnie Trybunał Konstytucyjny (wyrok TK z 21.02.2001 r., P 12/00, OTK 2001/3, poz. 47) wyraził zdanie, że art. 2 ust. 4 w zw. z art. 1 ust. 2 pkt 2 ustawy o Trybunale Stanu rozumiany jako dopuszczający odpowiedzialność członka Rady Ministrów przed sądem powszechnym za przestępstwo popełnione w związku z zajmowanym stanowiskiem, jeżeli Sejm nie podjął uchwały o pociągnięciu go do odpowiedzialności przed Trybunałem Stanu, jest zgodny z art. 156 ust. 1 Konstytucji RP. Powoduje to konieczność uznania, że dopuszczalne jest rozstrzyganie o odpowiedzialności wskazanych podmiotów za przestępstwo przed sądami powszechnymi również wtedy, gdy organ uprawniony do

Trzecie wydanie cieszącego się uznaniem Czytelników Komentarza autorstwa wybitnych prawników praktyków ma pomóc w interpretacji nowych i starych przepisów w związku z ostatnio licznymi i obszernymi nowelizacjami Kodeksu postępowania karnego. Wielka reforma procedury karnej wprowadzona 1 lipca 2015 r. (Dz.U. z 2015 r. poz. 396) została w większości odwrócona nowelizacją z 11 marca 2016 r. (Dz.U. z 2016 r. poz. 437). W jej wyniku nastąpił powrót do zwiększonej inkwizycyjności postępowania sądowego kosztem jego kontradyktoryjności. Nowelizacja marcowa przywróciła poprzednio obowiązujące reguły przeprowadzania dowodów, lecz nie doprowadziła do całkowitego odwrócenia zmian dokonanych poprzednią reformą. Wprowadziła ponadto nieznaną dotychczas procedurze karnej instytucję skargi na wyrok sądu odwoławczego uchylający wyrok sądu pierwszej instancji i przekazujący sprawę do ponownego rozpoznania, a także dokonała istotnych zmian w prawie dowodowym dotyczących wprowadzania do procesu dowodów nielegalnych (art. 168a k.p.k.) i dowodów uzyskanych w wyniku kontroli (art. 168b i 237a k.p.k.).

W publikacji główny nacisk położono na kwestie sporne przy stosowaniu przepisów. Proporcjonalnie do charakteru wprowadzonych zmian dokonano analizy poszczególnych przepisów, wskazując na pojawiające się wątpliwości interpretacyjne, oraz przedstawiono propozycje ich rozwiązania. W ten sposób starano się wyjść naprzeciw oczekiwaniom praktyków, aby komentarz nie kończył się tam, gdzie zaczynają się problemy.

W opracowaniu wykorzystano dotychczasowy dorobek piśmiennictwa prawniczego, w tym wypowiedzi odnoszące się do nowych i starych przepisów, przedstawiono poglądy doktryny, a także zaprezentowano stanowisko jej przedstawicieli w kwestiach spornych; zebrano dorobek judykatury i orzecznictwa, szczególnie pod kątem jego aktualności na gruncie przywróconych, jak i nowych oraz zmienionych przepisów – wybrano orzeczenia najistotniejsze, zwłaszcza o charakterze precedensowym, gdy przedstawiony pogląd ma znaczenie dla praktyki.

Publikacja jest skierowana przede wszystkim do praktyków prawa, czyli sędziów, prokuratorów, adwokatów i radców prawnych. Stanowi też źródło wiedzy dla aplikantów zawodów prawniczych.

9788381074834 W03P01

ISBN 978-83-8107-483-4

9 788381 074834

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45, FAX 22 535 80 01
ZAMOWIENIA@WOLTERSKLWUER.PL
WWW.PROFINFO.PL